

DE GIFDODE HOE GAAN DE RECHTERS VAN YVON K. OM MET DE LOSSE EINDJES?

‘Een oordeel vellen is uiteindelijk mensenwerk’

Een ontkennende verdachte, een Openbaar Ministerie dat met overtuiging de dader van een moord aanwijst, maar ook niet precies het naadje van de kous weet. Hoe gaan de drie rechters die het vonnis moeten vellen in de moordzaak tegen Yvon K. daar mee om?

René van der Lee

Tilburg/Halsteren

In het Wetboek van Strafvordering staat het klip en klaar. Artikel 338: ‘Het bewijs dat de verdachte het tenlastegelegde feit heeft begaan, kan door den rechter slechts worden aangenomen, indien hij daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting door den inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.’

Maar ja: wanneer is een rechter overtuigd? Wanneer is het laatste restje twijfel uit zijn of haar achterhoofd verdwenen? En hoe kun je zo stellig zijn van je zaak als zelfs de twee officieren van justitie die vorige week negentien jaar cel eisten tegen Yvon K. lieten weten dat ze ook niet alle vragen rondom de dood van Chris Grinwis kunnen beantwoorden? Justitie is er weliswaar van overtuigd dat de 64-jarige Tilburgse haar rijke geliefde uit Halsteren heeft vergiftigd, maar hoe ze dat precies heeft gedaan en op welk tijdstip: ook voor het Openbaar Ministerie blijft het gissen.

Losse eindjes zijn er vrijwel altijd

Kun je met zulke losse eindjes überhaupt wel een verdachte veroordelen? Ja, dat kan, is het stellige antwoord van Theo de Roos. Die was niet alleen hoogleraar strafrecht in Tilburg, maar ook plaatsvervangend raadsheer bij het gerechtshof in Den Bosch. „Bij moordzaken is het eerder regel dan uitzondering dat je niet alle vragen over de toedracht kunt beantwoorden. Dat is frustrerend voor de nabestaanden, maar het hoeft geen beletsel te zijn om iemand te veroordelen.”

Waar het vooral om gaat, zegt De Roos, is dat er ‘geen redelijke twijfel’ mag zijn dat de verdachte inderdaad de dader is. „Het onderzoeken van alternatieve scenario’s is daarvoor een beproefde methode.” Zo deed justitie het ook in de zaak tegen Yvon K.: alle andere mogelijke scenario’s - ook dat van zelfdoding - werden onderzocht. En daarna stuk voor stuk weggestreept. Zo trokken de officieren van justitie hun slotconclusie: er is een hoge dosis pentobarbital in het lichaam van Chris Grinwis gevonden en ‘hoe je het ook wendt of keert’: het kan niet anders of Yvon K. is daarvoor verantwoordelijk.

De drie rechters die op 27 sep-

tember het vonnis over Yvon K. vellen, zullen in volstrekte afzondering tot hun oordeel moeten komen. Alleen de griffier mag erbij zijn. Wat ze bespreken, heet het ‘geheim van de raadkamer’. Volgens goed gebruik geeft de jongste rechter als eerste zijn oordeel, om te voorkomen dat hij zich overvleugeld voelt door meer ervaren collega’s. Het geheim van de raadkamer is absoluut: ook als één van de drie rechters het niet eens is met zijn collega’s, komt dat niet naar buiten. De Roos: „In dergelijke gevallen lees je dan soms in het vonnis dat de rechtbank ‘zich het hoofd heeft gebroken over de vraag’ of ‘geworsteld heeft’.”

Vaak wel een eensluidend oordeel

Vaak komen de drie rechters wel tot een eensluidend oordeel.

Het vellen van een vonnis is uiteindelijk mensenwerk

– Theo de Roos, strafrechtexpert

En zeker als het gaat om levensdelicten wordt er niet op een uurtje meer of minder gekeken, zegt De Roos. „Dan gaat het uiteraard toch wat grondiger dan bij een winkeldiefstal. Zeker als een van de rechters een afwijkend standpunt heeft, volgen er meerdere sessies. ‘Laten we er nog een nachtje over slapen’, zegt de voorzitter dan. Of: ‘Laten we dat filmpje nog eens bekijken’. Maar uiteindelijk moet iedere rechter het vonnis in overeenstemming kunnen brengen met zijn of haar geweten. Je moet er wel je handtekening onder zetten.”

Maar al sluiten rechters zich hele dagen op in de raadkamer: wat ze doen, blijft toch mensenwerk. En de rechterlijke dwalingen van de laatste decennia laten zien dat rechters de plank ook wel eens mis kunnen slaan. De advocaat van Yvon K., Esther Vroegh, waarschuwde de Bredase rechtbank ook herhaaldelijk dat ze zich niet mee mag laten slepen door de ‘tunnelvisie’ van het Openbaar Ministerie. Beide officieren van justitie, zo stelde Vroegh, kijken met ‘troebele brillenglazen’ naar de zaak, de rechters moeten alleen naar de kale feiten kijken.

Maar ook als rechters dat advies

opvolgen, leidt dat nog niet tot een objectief vonnis, schreef de Leidse strafrechtgeleerde Tineke Cleiren in 2010. In de raadkamer komen de rechters tot een oordeel over de feiten, maar daarna moeten ze de sprong maken tot een rechtsoordeel. En bij het maken van die sprong, zo betoogde Cleiren, laten rechters ook hun intuïtie en *fin-gerspitzengefühl* meespreken. Alsmede hun ‘ervaring en praktische wijsheid’, zo voegde ze daaraan toe.

Kan op hoger beroep is levensgroot

Dat extra -‘zachte’- criterium van de ‘rechterlijke overtuiging’ is

‘een zwakke plek in het stelsel van strafvordering’, aldus Cleiren. Theo de Roos beaamt dat het ‘uiteindelijk mensenwerk is’. Hij wijst er ook op dat het onvermijdelijk is dat rechters ook kennis nemen van wat de media berichten over in het oog springende strafzaken als die van Yvon K. „Elke rechter weet dat-ie daar professioneel mee om moet gaan. En ook om die reden heeft de rechtbank de plicht om het vonnis goed te motiveren en uitgebreid in te gaan op het verweer van de verdediging.”

In de alles-of-niets-zaak tegen Yvon K. is de kans levensgroot dat er een hoger beroep volgt. Kan het zijn dat de rechters daarom nu de lat wat minder hoog leggen omdat ze weten dat er toch nog een tweede rond volgt bij het hof? De Roos denkt van niet. „Nee, je hoort dat wel eens fluisteren over als het gaat over bulkzaken. Zo van: gooi maar over de schutting bij het hof. Maar niet bij moordzaken. Alle rechters snappen dat ze daar professioneel mee om moeten gaan.”

■ Beluister de nieuwe aflevering of eerdere afleveringen van de podcastserie De Gifdode op bd.nl/gifdode